

การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด

องค์การบริหารส่วนตำบลค้อเหนือ จังหวัดยโสธร

ในช่วงปี 2540 เป็นต้นมา ในพื้นที่ของตำบลค้อเหนือและหลายจังหวัดในเขตภาคอีสานประสบอุทกภัยอย่างต่อเนื่องประมาณ 2-3 ปี ส่งผลให้ประชาชนในตำบลได้รับความเดือดร้อน ไร่นาและพืชผลได้รับความเสียหายเป็นอันมาก เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2543 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรที่ตำบลค้อเหนือ และมีพระราชดำริให้สำนักงานป่าไม้จังหวัดยโสธรหาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทางช่วยเหลือประชาชน

องค์การบริหารส่วนตำบลค้อเหนือในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ และเห็นความสำคัญกับการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน จึงได้เข้ามาร่วมประสานงานให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับสำนักงานป่าไม้จังหวัด โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งในเขตตำบลค้อเหนือมีพื้นที่ป่าสาธารณะ “ดงมัน” ซึ่งมีพื้นที่จำนวน 3,006 ไร่ และป่า “โคกใหญ่” ซึ่งชาวบ้านในตำบลได้เก็บผลผลิตจากป่าดังกล่าวไปจำหน่าย โดยเฉพาะเห็ดโคนซึ่งมีราคาค่อนข้างสูงกว่าเห็ดชนิดอื่นๆ จึงได้มีแนวคิดที่จะจัดทำโครงการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดขึ้น

ข้อมูลพื้นฐานปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: เมือง

จังหวัด: ยโสธร

ประชากร: 7,517 คน

พื้นที่: 43.9 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

อบต.ค้อเหนือ จึงได้จัดทำ โครงการ “การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด” ขึ้น ในปี 2543 เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพและรายได้เสริมจนเพียงพอครอบครัวต่อไป

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. จัดเวทีประชาคมเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนในการบริหาร การดำเนินงาน และกิจกรรมต่างๆ
2. จัดตั้งกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด โดยมีสมาชิก จำนวน 40 คน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารโรงเรือนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด จำนวน 12 คน ประกอบไปด้วยประธานกลุ่ม รองประธาน เหนียวญิก เลขานุการกลุ่ม และหัวหน้าฝ่ายจากหมู่บ้านต่างๆ 7 หมู่บ้าน โดยจัดประชุมคณะกรรมการบริหารฯ เดือนละ 2 ครั้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้
 - ด้านการผลิต สมาชิกกลุ่มจาก 7 หมู่บ้าน จะเข้ามารวมกลุ่มกันผลิต โดยจะจัดเวรผลัดเปลี่ยนกันทำงานวันละ 2 หมู่บ้าน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมการผลิตประมาณ 7-8 คน/วัน โดยได้รับค่าตอบแทนในการผลิตกระป๋องหรือขวดละ 5 บาท
 - ด้านการระดมทุน สมาชิกลงทุนคนละ 120 บาท /ปี
 - ด้านการตลาด ได้รับความช่วยเหลือด้านการตลาดจากสำนักงานป่าไม้จังหวัดยโสธร ในการหาตลาด และทางกลุ่มได้หาตลาดด้วยส่วนหนึ่ง โดยที่สินค้าของกลุ่มส่วนใหญ่จะส่งขายในตลาดต่างพื้นที่

3. ก่อสร้างโรงเรือนเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการผลิต จำนวน 1 หลัง โดยใช้งบประมาณเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) จำนวน ประมาณ 300,000 บาท และจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการผลิต
4. จัดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มในด้านต่างๆ ได้แก่ จัดอบรมด้านการกรรมวิธีในการแปรรูปเห็ด ความสะอาด และสุขอนามัย เป็นเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ โดยวิทยากรจากสำนักงานป้าไม้จังหวัดยโสธร คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยโสธร และ อบต.ค้อเหนือ

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/ การลงทุน	1. งบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) จำนวนประมาณ 300,000 บาท เพื่อใช้ในการก่อสร้างอาคารโรงเรือนในการผลิต 2. งบประมาณจากสำนักงานป้าไม้จังหวัดยโสธร จำนวนประมาณ 1,000,000 บาท เพื่อใช้ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ
การระดมทุน/ การระดมหุ้น	1. ระดมทุนจากสมาชิกกลุ่ม ปีละ 120 บาท/คน ปัจจุบันมีเงินจากการระดมทุนประมาณ 10,000 บาท
อุปกรณ์/เครื่องมือ	1. หม้อนึ่งเห็ด 2. เตาลิ่วอุณหภูมิ 3 ชุด 3. เครื่องบรรจุกระป๋อง 1 เครื่อง
บุคลากร	1. สมาชิกกลุ่ม ทำหน้าที่สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันในการผลิต จำนวน 7-8 คน/วัน 2. วิทยากร ทำหน้าที่ในการอบรมให้ความรู้ในด้านกรรมวิธีในการผลิต ด้านสุขอนามัยแก่กลุ่ม จำนวน 5 คน ต่อการทำงาน 1 สัปดาห์

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
พฤศจิกายน 2543	- ประชาชนในตำบลได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากน้ำท่วม ไร่นาและพืชผลต่อเนื่องประมาณ 2-3 ปี เมื่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรที่ตำบลค้อเหนือ และมีพระราชดำริให้สำนักงานป้าไม้จังหวัดยโสธรหาทางช่วยเหลือประชาชน - สำนักงานป้าไม้จังหวัดยโสธรได้ประสานงานเพื่อขอความช่วยเหลือจาก อบต.ค้อเหนือ และ อบต. เห็นว่าการดำเนินงานครั้งนี้จะสามารถช่วยเหลือประชาชนในตำบลได้	สำนักงานป้าไม้จังหวัดยโสธร/ อบต.
2543	- จัดเวทีประชาคม เพื่อสร้างความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหาร การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ - รับสมัครสมาชิกกลุ่ม และมีชาวบ้านสนใจเข้าเป็นสมาชิกจำนวน 40 คน จาก 7 หมู่บ้าน	อบต./ สำนักงานป้าไม้จังหวัดยโสธร

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
	- จัดตั้งกลุ่ม โดยมีการคัดเลือกคณะกรรมการ โรงเรียนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด จำนวน 12 คน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และหัวหน้าฝ่ายต่างๆ	
2543	- ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ สำนักงานป่า ไม้จังหวัดยโสธร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ยโสธร คณะอุตสาหกรรม การ เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และผู้ว่าราชการจังหวัด ยโสธร ในการดำเนินการ - จัดอบรมให้แก่กลุ่มแปรรูปฯ เพื่อให้ความรู้แก่กลุ่ม ในเรื่องกรรมวิธีในการผลิต ความสะอาด และวิธีการ ขอ อ.ย. โดยมีวิทยากรจากสำนักงานป่าไม้จังหวัด ยโสธร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยโสธร คณะ อุตสาหกรรม การเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ อบต.	อบต./ สำนักงานป่าไม้ จังหวัดยโสธร/ สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดยโสธร/ คณะอุตสาหกรรม การเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2544	- ก่อสร้างอาคารโรงเรียนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด จำนวน 1 หลัง และจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น ในการผลิต	สำนักงานป่าไม้จังหวัด ยโสธร/ คณะกรรมการ บริหารโรงเรียนแปรรูปฯ
2544	- ดำเนินการผลิตในรูปแบบกลุ่ม โดยที่สมาชิกกลุ่ม จำนวน 7-8 คน จาก 2 หมู่บ้าน จะหมุนเวียนกันเข้า มาผลิต และส่งขายในต่างพื้นที่	คณะกรรมการบริหาร โรงเรียนแปรรูปฯ/ สมาชิก กลุ่ม

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

สำนักงานป่าไม้จังหวัดยโสธร

เป็นผู้ดำเนินการและให้การสนับสนุนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์
จากเห็ด ทั้งในด้านงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ

คณะอุตสาหกรรม การเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ให้การสนับสนุนวิทยากรในการให้ความรู้และทักษะต่างๆ ใน
การแปรรูปเห็ด

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยโสธร

ให้การสนับสนุนวิทยากรเพื่อให้ความรู้ด้านสุขอนามัยในการ
ผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ รวมทั้งวิธีการในการขอการรับรองจาก
คณะกรรมการอาหารและยา (อ.ย.) ให้แก่สมาชิกกลุ่ม

-- บทบาทความร่วมมือ --

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

- พื้นที่ของตำบลคือเนื้อที่ประมาณ 2-3 ปี ส่งผลให้ประชาชน
ในตำบลได้รับความเดือดร้อน ไร่นาและพืชผลได้รับความเสียหายเป็นอันมาก ประกอบกับในเขต
ตำบลคือเนื้อที่มีพื้นที่ป่าสาธารณะ "ดงมัน" และป่า "โคกใหญ่" ซึ่งมีเห็ดโคนที่มีราคาค่อนข้างสูง
กว่าเห็ดชนิดอื่นๆ จึงเกิดแนวคิดที่จะจัดทำโครงการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดขึ้น เนื่องจากเห็ดโคนใน
พื้นที่ตำบลคือเนื้อมีความพิเศษกว่าเห็ดโคนจากที่อื่น คือ มีขนาดดอกใหญ่ รสหวาน เหนียว/
กรอบ และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

หลังการดำเนินการ

1. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด มีสมาชิกกลุ่ม จำนวน 40 คน จาก 7 หมู่บ้าน ได้จำหน่ายเห็ดโดยใช้ชื่อว่า "เห็ดวนาทิพย์" ซึ่งเป็นเห็ดดองน้ำเกลือในขวดแก้วและกระป๋อง โดยกลุ่มสามารถจำหน่ายเห็ดแปรรูปได้ประมาณเดือนละ 5,000 – 6,000 บาท ทั้งนี้ยอดจำหน่ายยังขึ้นอยู่กับปริมาณเห็ดในชุมชน ซึ่งจำหน่าย ขวดละ 300 บาท ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เสริมจากการผลิตเพิ่มขึ้น
2. สมาชิกกลุ่มเรียนรู้การบริหารงาน และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และการแปรรูปเห็ดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เรียนรู้ที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ไม่ทำลายป่า รู้สึกร่วมกันว่าป่าไม้เป็นสมบัติของส่วนรวมเพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นๆ ได้นานที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชน ระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่างๆ

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
สมาชิกกลุ่มบางคนนำเห็ดจากนอกพื้นที่มาจำหน่ายให้กลุ่มเพื่อใช้ในการแปรรูป ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพและรสชาติของเห็ด	ใช้วิธีการประชุมชี้แจงแก่สมาชิก เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นหากผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขาดคุณภาพและไม่ได้รับความเชื่อถือ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ความร่วมมือ และการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายจากทุกฝ่าย ทั้งประชาชน และหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปรรูปเห็ดกำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการขอคำรับรองมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หากได้รับการรับรองคาดว่าจะทำให้สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในท้องตลาดได้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายดำรงศักดิ์ เทพวาทิ
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลค้อเหนือ
ที่อยู่ : บ้านค้อใต้ หมู่ 2 ตำบลค้อเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000
โทรศัพท์ : (045) 716-010

ชื่อ-นามสกุล : นายศรชัย ศรีศรี
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลค้อเหนือ
ที่อยู่ : บ้านค้อใต้ หมู่ 2 ต.ค้อเหนือ อ.เมือง จ.ยโสธร 35000
โทรศัพท์ : (045) 716-010

ชื่อ-นามสกุล : นายเสถียร คำหอม
ตำแหน่ง : ประธานกลุ่มเกษตรกรพะเห็ด
หน่วยงาน : กลุ่มเกษตรกรพะเห็ด
ที่อยู่ : หมู่ที่ 8 ต.ค้อเหนือ อ.เมือง จ.ยโสธร 35000
โทรศัพท์ : (07) 870-2314

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2543

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	บ้านค้อใต้ หมู่ 2 ตำบลค้อเหนือ อำเภอเมือง จังหวัด ยโสธร 35000
ขนาดพื้นที่	43.9 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	4,094,605.17 บาท (ปีงบประมาณ 2543) 6.73% เงินเดือนและค่าจ้างประจำ 1.66% ค่าจ้างชั่วคราว 0.42% รายจ่ายงบกลาง 13.63% ค่าตอบแทน 3.81% ค่าใช้สอยและวัสดุ 0.12% ค่าสาธารณูปโภค 1.83% ค่าอุดหนุน 2.08% ค่าครุภัณฑ์ 40.36% ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง 29.37% รายจ่ายอื่น
งบประมาณรายได้	4,436,948.81 บาท (ปีงบประมาณ 2543) 0.96% จัดเก็บเอง 35.79% รัฐจัดเก็บให้ 34.02% อุดหนุน
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	5 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 2 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	6,820 คน
จำนวนครัวเรือน	1,382 ครัวเรือน
ประชากรแฝง	230 คน
รายได้เฉลี่ยประชากร	23,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ตำบลค้อเหนือ มีหมู่บ้านจำนวน 15 หมู่บ้าน สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำชี นอกจากนี้ยังมีลำน้ำยังไหลผ่าน ประกอบกับมีคลองส่ง น้ำเพื่อการเกษตรจำนวน 6 แห่ง ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก ทั้งนาปี และนา ปรัง ส่วนอาชีพรอง ได้แก่ สวนแห ทำสวน เลี้ยงปลา ในกระชัง ค้าขายและรับจ้าง ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่สำคัญ ได้แก่ พืช พันธุ์ไม้ต่างๆ ในพื้นที่ป่าสาธารณะ "ดงมัน" ซึ่งมี จำนวนพื้นที่ 3,006 ไร่ และป่าโคกใหญ่ 450 ไร่ ทำให้ ชาวบ้านสามารถเก็บผลผลิตต่างๆ ในป่าดังกล่าวไป จำหน่ายได้ โดยเฉพาะเห็ดโคน เช่น เห็ดโคนใหญ่ เห็ดโคนแดง เป็นต้น นอกจากนี้เห็นโคกในเขต อบต. ค้อเหนือยังมีคุณลักษณะพิเศษต่างจากเห็นโคกใน พื้นที่อื่นๆ คือ ดอกใหญ่ มีรสหวาน มีความเหนียว และ กรอบ เป็นที่นิยมของผู้บริโภค